

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА

БАНКАРСКИ СЕКТОР У СРБИЈИ

Извештај за треће тромесечје 2017. године

Децембар 2017. године

Садржај:

1. Основни подаци о банкарском сектору Србије	2
1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије	2
1.2. Концентрација и конкуренција	3
2. Профитабилност	5
2.1. Показатељи профитабилности	5
2.2. Структура резултата	6
2.3. Оперативни добитак	8
2.4. Оперативни расходи	9
3. Актива банкарског сектора	10
3.1. Ниво и структура	10
3.2. Класификована актива	12
3.3. Кредити	13
3.4. Проблематични кредити	15
Бруто проблематични кредити (бруто <i>NPL</i>)	16
Покриће проблематичних кредита	17
Проблематични кредити привредним друштвима	19
Проблематични кредити физичким лицима	20
4. Пасива банкарског сектора	22
4.1. Структура извора средстава	22
4.2. Депозити	23
4.3. Укупно кредитно задужење банака	25
4.4. Обавезе према иностранству	26
4.5. Субординиране обавезе	27
5. Ванбилансне ставке	27
6. Ликвидност банака	29
7. Адекватност капитала	30
8. Девизни ризик	33
9. Регулаторне активности Народне банке Србије	35

1. Основни подаци о банкарском сектору Србије

1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије¹

На крају септембра 2017. године, банкарски сектор Србије чинило је 30 банака² које су имале дозволу за рад, што је за једну банку мање него на крају јуна 2017. године. Организациону мрежу чинила је 1.671 пословна јединица (11 пословних јединица мање него на крају претходног тромесечја), као и 23.342 запослена (233 запослена мање него на крају претходног тромесечја).

Табела 1.1. Преглед одабраних параметара банкарског сектора Србије
(у млрд RSD, у %)

	Број банака	Актив а		Капитал		Мрежа		Запослени	
		Износ	Учешће	Износ	Учешће	Број посл. јединица ¹⁾	Учешће	Број	Учешће
Банке у власништву домаћих лица									
Државне	6	539	16,4%	85	12,8%	437	26,2%	5.240	22,4%
Приватне	3	256	7,8%	70	10,6%	142	8,5%	1.521	6,5%
Банке у власништву страних лица									
Италија	2	919	27,9%	191	28,8%	244	14,6%	4.182	17,9%
Аустрија	2	411	12,5%	78	11,7%	178	10,7%	2.601	11,1%
Грчка	3	328	9,9%	84	12,7%	214	12,8%	3.392	14,5%
Француска	2	350	10,6%	53	7,9%	179	10,7%	2.285	9,8%
Остали	12	490	14,9%	102	15,4%	277	16,6%	4.121	17,7%
Укупно банкарски сектор	30	3.293	100,0%	663	100,0%	1.671	100,0%	23.342	100,0%

¹⁾ Пословне јединице обухватају све облике делова пословне мреже: централе, филијале, експозитуре, салтери и друге пословне јединице.

Извор: Народна банка Србије.

У трећем тромесечју 2017. године настављен је тренд смањења укупног броја запослених у банкарском сектору Србије. На крају трећег тромесечја, банкарски сектор је запошљавао 233 лица мање него на крају јуна 2017. године, што је последица смањења броја запослених код 13 банака за 416 лица и повећања броја запослених код 14 банака за 183 новозапослена. Што се тиче мреже пословних

¹ Сви подаци у овом извештају дати су на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, а које нису ревидирали екстерни ревизори, нити је њихова исправност нужно била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

² Смањење броја банака, пословних јединица и броја запослених првенствено је резултат припајања *Findomestic banke AD, Beograd Direktnoj banci AD, Kragujevac* 1. јула 2017. (закључно са 30. јуном 2017. *Findomestic banka AD, Beograd* имала је 271 запосленог и 27 пословних јединица).

јединица, промене су следеће: код четири банке смањен је број пословних јединица за 32 јединице, док је пет банака повећало број пословних јединица за 21 пословну јединицу.

На крају септембра 2017. године, укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије износила је 3.293,3 милијарде динара (што је за 2,3% више него у јуну 2017. године), а укупан билансни капитал 662,7 милијарди динара (што је за 1,2% више него у јуну 2017).

Банке у већинском власништву домаћих лица (приватних лица и Републике Србије) смањиле су у посматраном тромесечју тржишни удео у укупној билансној суми банкарског сектора (са 24,7% на 24,2%), као и у укупном капиталу банкарског сектора (са 23,5% на 23,4%). Последично, учешће банака у већинском власништву страних лица је повећано (са 75,3% на 75,8% у односу на билансну суму и са 76,5% на 76,6% у односу на капитал) и праћено је номиналним повећањем билансне суме ових банака за 3,0% и повећањем капитала за 1,3%.

Доминантно учешће у банкарском сектору Србије и даље имају банке пореклом из Италије, Аустрије, Грчке и Француске (девет банака), са уделом у укупној билансној суми од 61,0%, што је за 0,7 процентних поена више него у јуну 2017. године.

1.2. Концентрација и конкуренција

Банкарско тржиште Србије и даље одликује задовољавајући степен конкуренције и ниска концентрација активности. Вредност Херфиндал–Хиршмановог³ индекса указује на одсуство концентрације у свим посматраним категоријама. Дужи временски период, највише вредности Херфиндал–Хиршмановог индекса забележене су код депозита (првенствено код депозита становништва) и прихода од накнада, док је најнижа вредност регистрована код укупних прихода и прихода од камата, као и код бруто кредита – и укупних кредита, и кредита датих становништву.

³ Херфиндал–Хиршманов индекс концентрације израчунава се као сума квадрираних учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на постојање умерене концентрације, а вредност изнад 1.800 на постојање изражене концентрације.

Табела 1.2.1. Показатељи концентрације и конкуренције
(учешће %)

	Првих 5 банака	Првих 10 банака	НН1 ¹⁾
Актив а	55,3	77,4	812
Кредити (укупни)	51,8	75,2	744
Кредити становништву	51,0	76,7	747
Кредити привредним друштвима	52,3	78,2	765
Депозити (укупни)	55,6	78,4	825
Депозити становништв а	57,4	80,8	956
Приходи (укупни)	49,5	75,7	710
Приходи од камата	51,3	76,1	744
Приходи од накнада	56,7	80,0	879

¹⁾ Херфиндал-Хиршман индекс концентрације.

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано према предметним категоријама, током трећег тромесечја 2017. године незнатно је промењено учешће десет највећих банака у Србији, тако да у нето билансној активи учествују са 77,4%, у депозитима са 78,4% и у бруто кредитима са 75,2%.

Табела 1.2.2. Ранг-листа десет највећих банака према критеријуму билансне
активе
(у млрд RSD, у %)

	30/09/2016			30/06/2017			30/09/2017			Δ Г	Δ Т
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг		
Banca Intesa AD, Beograd	529	16,7	1	543	16,9	1	560	17,0	1	—	—
Komercijalna banka AD, Beograd	410	12,9	2	374	11,6	2	374	11,4	2	—	—
Unicredit Bank Srbija AD, Beograd	317	10,0	3	330	10,3	3	359	10,9	3	—	—
Societe Generale banka Srbija AD, Beograd	231	7,3	5	251	7,8	5	265	8,1	4	↑	↑
Raiffeisen Banka AD, Beograd	254	8,0	4	266	8,3	4	262	8,0	5	↓	↓
Agroindustrijska komercijalna banka AIK banka akcionarsko društvo, Beograd	175	5,5	6	180	5,6	6	172	5,2	6	—	—
Eurobank AD, Beograd	143	4,5	7	151	4,7	7	149	4,5	7	—	—
Erste Bank AD, Novi Sad	133	4,2	9	143	4,5	8	149	4,5	8	↑	—
Banka Poštanska štedionica AD, Beograd	138	4,4	8	131	4,1	9	134	4,1	9	↓	—
Vojvođanska banka AD, Novi Sad	127	4,0	10	125	3,9	10	125	3,8	10	—	—

Извор: Народна банка Србије.

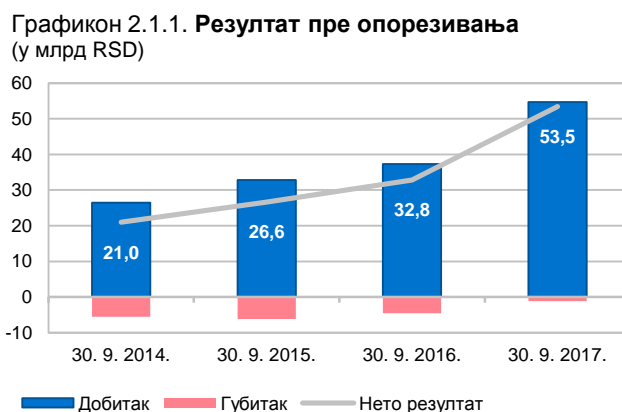
Према висини билансне суме, водећа банка у Србији и даље је *Banca Intesa AD, Beograd*, чије је тржишно учешће незнатно више него у претходном тромесечју (за 0,1 процентни поен) и за 0,3 процентна поена више него у истом периоду претходне године. Поред *Banca Intesa AD, Beograd*, тржишно учешће изнад 10%, на дан 30. септембра 2017. године, забележиле су *Komercijalna banka AD, Beograd* и *Unicredit Bank Srbija AD, Beograd*, с тржишним учешћима од

11,4%, односно 10,9%, респективно. Према критеријуму билансне активе, шест водећих банака имају агрегатни тржишни удео од око 60%.

2. Профитабилност

2.1. Показатељи профитабилности⁴

На крају трећег тромесечја 2017. године, на нивоу банкарског сектора Србије настављен је тренд побољшања профитабилности банака. Закључно са 30. септембром 2017. године, остварен је позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања у износу од 53,5 милијарди динара, што је за 63,1% више од нето добитка пре опорезивања оствареног у истом периоду претходне године.

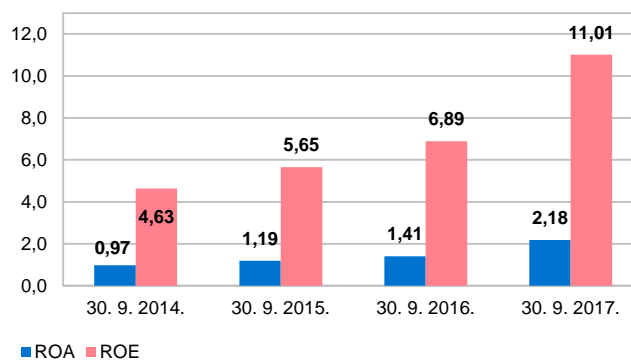

Пораст профитабилности банака праћен је диференцираном структуром остварених резултата: добитак, у укупном износу од 54,7 милијарди динара, остварило је 25 банака, док је само пет банака имало негативан финансијски резултат, у укупном износу од 1,2 милијарде динара. Истичемо да је ово, у апсолутном изразу посматрано, најмањи број банака са исказаним негативним финансијским резултатом још од 2005. године. У релативном изразу посматрано, тржишно учешће поменутих пет банака је незнатно и износи 1,1%. Позиције добитка и губитка на нивоу банкарског сектора изразито су концентрисане: 59,7% укупног добитка сектора опредељује пет банака с највећим нето добитком, док се 64,5% укупног губитка сектора односи на једну банку с највећим нето губитком.

⁴ У складу са изменама регулативе из области рачуноводства (Контни оквир и обрасци финансијских извештаја), промењена је и методологија за израчунавање одређених показатеља профитабилности, почев од 31. децембра 2014. године.

Повећање профитабилности банкарског сектора на крају посматраног тромесечја 2017. године праћено је повећањем показатеља профитабилности у односу на исти период претходне године, и то: приноса на активу и приноса на капитал. Принос на активу (*ROA*) на крају трећег тромесечја 2017. године износио је 2,18% (за 0,77 процентних поена више него у истом периоду 2016. године), док је принос на капитал (*ROE*) износио 11,01% (за 4,12 процентних поена више него у претходној години).

Графикон 2.1.2. Показатељи профитабилности банкарског сектора (у %)

Извор: Народна банка Србије.

2.2. Структура резултата

Најважнији фактор пораста нето добитка на крају трећег тромесечја било је смањење нето кредитних губитака, који износе 2,2 милијарде динара, што представља само 14% нето кредитних губитака остварених у истом периоду 2016. године (15,6 милијарди динара). Разлог поменутих кретања јесу расходи по основу индиректних отписа билансних позиција, који су за 21,3% нижи него у истом периоду 2016. године. Банке су оствариле нето приход по основу резервисања за кредитно ризичне ванбилансне позиције у износу од 45 милиона динара, што је знатно мање него на крају трећег тромесечја 2016. године, када су по том основу оствариле 560 милиона динара. По основу отписа ненаплативих потраживања, нето расход је забележен и у 2016. и у 2017. години, при чему нето расходи забележени за првих девет месеци 2017. године износе 3,6 милијарди динара (што је за 2,9 милијарди динара више од износа расхода забележених у првих девет месеци 2016. године).

Други фактор по значају за побољшање профитабилности у посматраном деветомесечном периоду јесте повећање у делу осталих пословних прихода, који на крају трећег тромесечја 2017. године износе 9,8 милијарди динара и већи су за 6,4 милијарде динара. Највећи део тог пораста односи се на повећање прихода по

основу смањења обавеза, као и на повећање осталих прихода у оквиру ове ставке за 5,6 милијарди динара (забележено код две банке у процесу преузимања).

Пораст кредитне активности банака није довео до истосмерног кретања нето прихода од камата на нивоу банкарског сектора, јер је настављен тренд снижавања просечних каматних стопа. Даље ублажавање монетарне политике путем референтне каматне стопе током септембра (смањење за 0,25 процентних поена, на 3,75%) одразило се на пад просечне репо стопе, односно на пад каматних стопа на међубанкарском тржишту.

Нето добитак по основу камата остварен за девет месеци 2017. године износи 91,7 милијарди динара, што је за 1,6% мање него у истом периоду 2016. године. Наведено смањење је последица израженијег пада прихода по основу камата (смањење за 5,8 милијарди динара у поређењу са 2016. годином) од пада расхода од камата (смањење за 4,4 милијарде динара у односу на исти период претходне године). На крају трећег тромесечја 2017. године, банкарски сектор је остварио 75,6% укупних прихода од камата по основу кредита, 19,6% по основу хартија од вредности и 2,2% по основу депозита, док је на страни расхода, по основу камата, најзначајније учешће камата по основу депозита са 72,6%, следе кредити са 19,0% и хартије од вредности са 6,9%. Највеће номинално смањење забележено је код прихода од камата у динарима по основу кредита – за 4,3% (или за 3,6 милијарди динара). У структури укупних расхода по основу камата, највеће смањење је исказано код расхода по основу девизних депозита (за 3,3 милијарде динара, или 40,5%).

За разлику од нето прихода по основу камата, који су на нижем нивоу него у истом периоду 2016. године, нето приходи по основу накнада и провизија виши су за 8,8%, или за 2,3 милијарде динара.

Табела 2.2. **Промене кључних елемената профитабилности банака**
(у млн RSD)

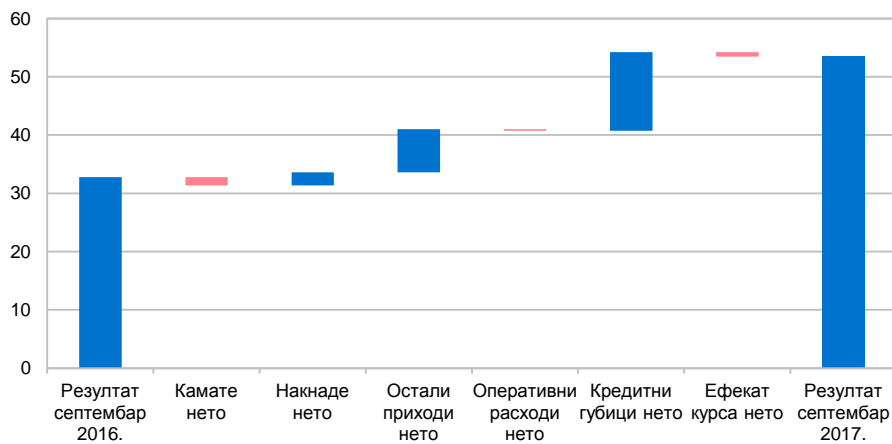
	Резултат	Кamate нето	Накнаде нето	Кредитни губици	Ефекат курса
30. 9. 2017.	53.458	91.713	28.193	-2.159	5.750
30. 9. 2016.	32.782	93.162	25.903	-15.629	6.501
Промена:	63% ↑	-2% ↓	9% ↑	-86% ↑	-12% ↓

Извор: Народна банка Србије.

На крају трећег тромесечја 2017. године, нето добитак по основу хартија од вредности износио је 2,5 милијарди динара и виши је за 1,0 милијарди динара него у претходној години. Поменуто повећање је последица вишег нето добитка евидентираног код финансијских средстава намењених трговању (за 536 милиона динара) и финансијских средстава расположивих за продају (за 526 милиона динара). Код оних који се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха и у пословима заштите од ризика (деривати намењени заштити од

ризика), нето добитак, односно губитак налази се на нивоу оствареном на крају трећег тромесечја 2016. године. У оквиру финансијских средстава намењених трговању, најзначајнији су приходи и расходи од промене вредности деривата намењених трговању, са учешћем од преко 95% и нето приходом од 1,4 милијарде динара.

Графикон 2.2. Структура резултата
(у млрд RSD)

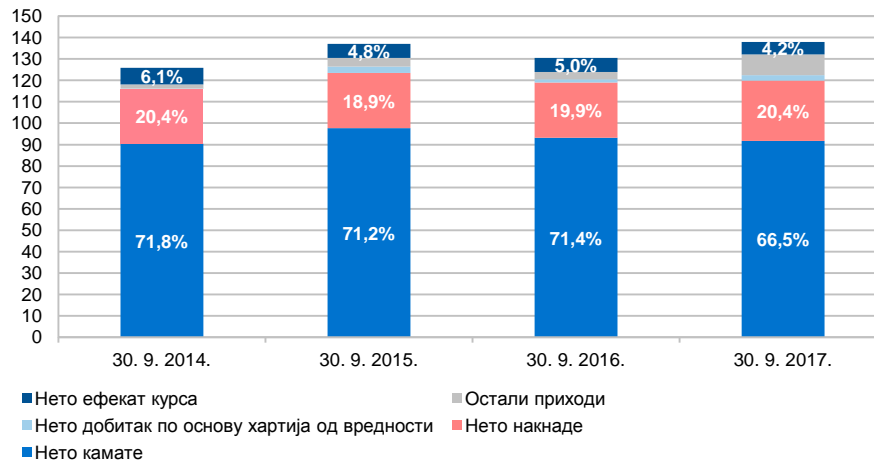
Извор: Народна банка Србије.

Нето ефекат промене курса динара на резултат банкарског сектора Србије на крају трећег тромесечја 2017. године био је позитиван, с обзиром на то да је остварен нето приход у износу од 5,8 милијарди динара, што је ипак за 11,6% мање него у истом периоду прошле године. Курсне разлике које се односе на девизна потраживања и обавезе имале су за последицу нето приходе банкарског сектора у износу од 51,5 милијарди динара (у истом периоду 2016. године, по овом основу је забележен нето расход од 8,0 милијарди динара), док је по основу курсних разлика које се односе на потраживања и обавезе са уговореном девизном клаузулом регистрован нето расход у износу од 45,7 милијарди динара (у истом периоду 2016. године, по овом основу је остварен нето приход од 14,5 милијарди динара).

2.3. Оперативни добитак

На крају трећег тромесечја 2017. године, укупан оперативни добитак банкарског сектора износио је 137,9 милијарди динара и већи је за 5,7% него у истом периоду 2016. године. Повећање оперативног добитка у највећој мери је резултат повећања осталих прихода, односно осталих пословних прихода насталих у процесу преузимања.

Графикон 2.3. Структура оперативног добитка
(у млрд RSD, у %)

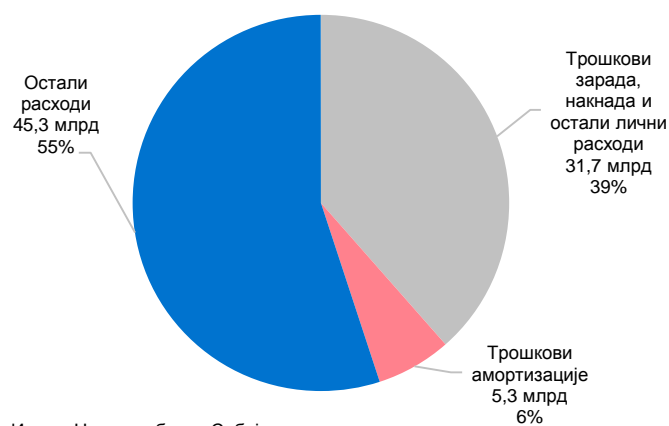

Извор: Народна банка Србије.

2.4. Оперативни расходи

Оперативни расходи⁵ банкарског сектора Србије на крају трећег тромесечја 2017. године износили су 82,3 милијарде динара и незнатно су виши (за 0,3%) од оперативних расхода забележених на крају трећег тромесечја 2016. године. У оквиру категорије оперативних расхода, повећање је једино евидентирано код трошкова који се односе на зараде, накнаде зарада и остале расходе у вези са запосленима, за 2,0% (који чине 38,5% укупних оперативних расхода), док је категорија „Остали расходи” за 0,6% мања него у истом периоду 2016. године (и она чини 55,1% оперативних расхода), док су трошкови амортизације (који чине 6,5% оперативних расхода) смањени за 1,3%.

Графикон 2.4. Структура оперативних расхода
(30. септембар 2017)

Извор: Народна банка Србије.

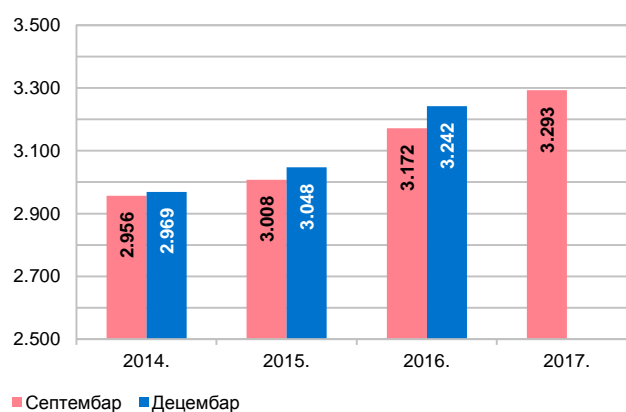
⁵ Оперативни расходи обухватају: трошкове зарада, накнада зарада и остале личне расходе, трошкове амортизације и остале расходе (материјала, производних услуга, нематеријалне трошкове и др.), у складу са измењеном методологијом.

3. Актива банкарског сектора

3.1. Ниво и структура

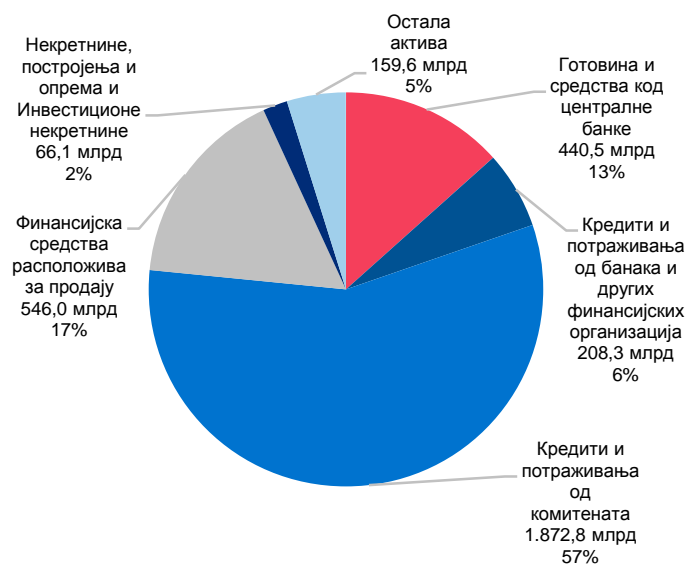
На крају септембра 2017. године, укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије износила је 3.293,3 милијарде динара, што представља раст од 72,6 милијарди динара, или 2,3% више него у јуну 2017. године.

Графикон 3.1.1. Укупна нето актива банкарског сектора
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Доминантни удео у нето активи банкарског сектора има категорија кредита и потраживања са 63,2% (као резултат пословних модела банака заснованих на традиционалним кредитно-депозитним пословима), уз тенденцију пораста од 0,9 процентних поена у поређењу с крајем претходног тромесечја. Поред ове категорије, знатно је учешће финансијских средстава расположивих за продају (16,6%), и готовине и средстава код централне банке (13,4%), који су у посматраном тромесечју исказали пад учешћа од 0,8 процентних поена и повећање од 0,3 процентна поена, респективно. Пласмани банака у финансијска средства углавном се односе на пласмане у хартије од вредности које емитује Република Србија, што обезбеђује висок ниво сигурности и ликвидности овог сегмента улагања банкарског сектора.

Графикон 3.1.2. Структура aktive банкарског сектора
(30. септембар 2017)

Извор: Народна банка Србије.

Табела 3.1. Промена кључних позиција aktive банкарског сектора
(у млн RSD, у %)

	Износ	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 9. 2017.	30. 6. 2017.	31. 12. 2016.	30. 6. 2017.
Готовина и средства код централне банке	440.479	18.157	-43.637	4,3%	-9,0%
Кредити и потраживања	2.081.142	74.210	122.906	3,7%	6,3%
<i>Од банака и ДФО</i>	208.317	-15.112	-2.041	-6,8%	-1,0%
<i>Од комитената</i>	1.872.825	89.321	124.947	5,0%	7,1%
Финансијска средства	638.359	-23.907	-35.771	-3,6%	-5,3%
<i>По фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању</i>	24.187	-3.223	2.901	-11,8%	13,6%
<i>Која се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха</i>	2.636	-982	-3.796	-27,1%	-59,0%
<i>Расположива за продају</i>	546.009	-15.179	-8.907	-2,7%	-1,6%
<i>Која се држе до доспећа</i>	65.528	-4.524	-25.969	-6,5%	-28,4%
Некретнине, постројења и опрема	50.571	-898	-1.859	-1,7%	-3,5%
Инвестиционе некретнине	15.544	-436	-1.355	-2,7%	-8,0%
Остало	67.205	5.492	11.511	8,9%	20,7%
Укупна билансна сума банкарског сектора	3.293.300	72.617	51.796	2,3%	1,6%

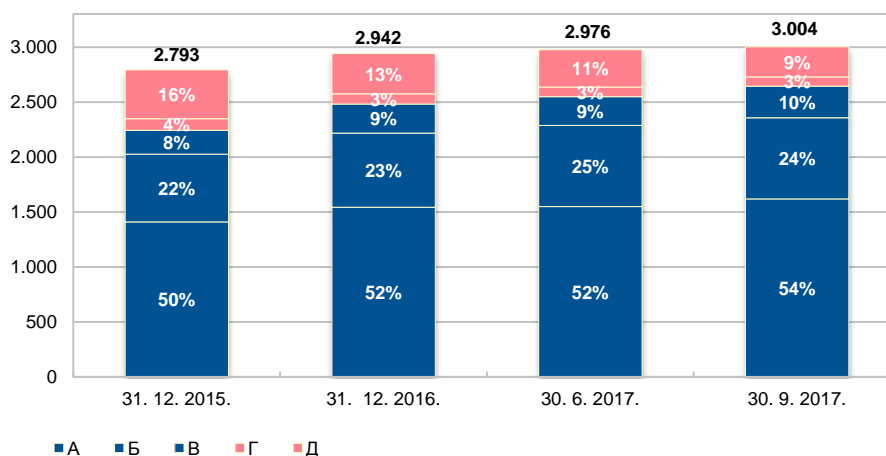
Извор: Народна банка Србије.

3.2. Класификована актива

Укупна класификована (билансна и ванбилансна) актива на крају септембра 2017. године износила је 3.004,2 милијарде динара и већа је за 27,8 милијарди динара (0,9%) него на крају претходног тромесечја. Билансна актива која подлеже класификацији повећана је за 3,5 милијарди динара, а ванбилансне ставке које се класификују за 24,3 милијарде динара. У оквиру структуре билансних ставки које се класификују, најзначајније промене биле су код дугорочних кредита, који су се повећали за 53,9 милијарди динара (са учешћем у укупној билансној активи која подлеже класификацији од 71,4%), и доспелих потраживања, која су се смањила за 45,9 милијарди динара. У оквиру ванбилансних ставки, највеће апсолутно повећање било је евидентирано код неискоришћених преузетих обавеза, за 30,2 милијарде динара. Ова категорија учествује са 61,2% у укупним класификованим ванбилансним ставкама.

Најзначајнија промена у структури класификације билансне aktive у поређењу с претходним тромесечјем јесте повећање билансних ставки из категорије А за 35,3 милијарде динара, категорије Б за 11,3 милијарде динара и категорије В за 25,6 милијарди динара (највише у делу дугорочних кредита), и смањење у две најлошије категорије Г и Д, за 1,5 и 67,2 милијарде динара, респективно (највећим делом смањење доспелих потраживања). Кључни разлог смањења јесте ступање на снагу *Одлуке о рачуноводственом отпису билансне aktive банке*⁶. Последишно, побољшана је и сама структура, јер је смањено

Графикон 3.2. Укупна класификована актива
(у млрд RSD, у %)

Извор: Народна банка Србије.

⁶ У складу са *Одлуком о рачуноводственом отпису билансне active банке*, банке су биле дужне да изврше рачуноводствени отпис (пренос билансне active у ванбилансну евиденцију) билансне active ниског степена наплативости (проблематични кредит код кога је обрачунати износ обезвређења који је банка евидентирала у корист исправке вредности, 100% његове бруто књиговодствене вредности).

учешће две најлошије категорије за 3,1 процентни поен, тако да је учешће „лоше активе” у укупној класификованој билансној активи 14,8%.

Повећање укупних ванбилансних ставки које се класификују за 24,3 милијарде динара резултат је повећања категорије А за 35,6 милијарди динара, највећим делом код неискоришћених преузетих обавеза. И поред повећања ванбилансних ставки класификованих у најбољу категорију А, услед повећања код најлошијих категорија Г и Д за 3,4 милијарде динара, учешће ванбилансне „лоше активе” повећано је са 3,8% на 4,1% у укупно класификованим ванбилансним ставкама.

Уступљена потраживања у трећем тромесечју 2017. године износила су 5,4 милијарде динара, што је у висини нивоа уступања у другом тромесечју 2017. године. Од укупног износа уступања у трећем тромесечју, највећи део уступања реализован је у августу (95%). Као пријемници потраживања у трећем тромесечју појављивала су се искључиво лица изван банкарског сектора. За треће тромесечје 2017. године најављена су уступања потраживања, која би, уколико би се реализовала у најављеном износу до завршетка 2017. године, ову годину довела на ниво претходне, рекордне године према висини износа уступања.

Као последица наведених кретања, обрачуната регулаторна резервисања за биланс у трећем тромесечју смањена су за 63,9 милијарди динара (16,7%) и износе 319,7 милијарди динара. С друге стране, обрачуната регулаторна резервисања за ванбиланс повећана су за 3,6% и износе 14,1 милијарду динара.

Услед наведених промена, и укупна потребна резерва за процењене губитке по основу кредитног ризика (која се за сваког дужника утврђује као позитивна разлика регулаторних резервисања, с једне стране, и збира исправке вредности билансне активе и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама, с друге стране) у истом периоду смањена је за 1,2 милијарде динара (за 0,8%) на ниво од 148,4 милијарде динара.

3.3. Кредити ⁷

Током трећег тромесечја 2017. године, бруто кредити банкарског сектора Србије у номиналном износу су се повећали за 24,5 милијарди динара и износили су 2.028,6 милијарди динара, што представља раст од 1,2%. Када се кредитна активност банкарског сектора посматра на нето нивоу (после умањења за исправку вредности), кредити су порасли за 4,2%. Евидентан је раст кредитне

⁷ Кредити, у складу са *Упутством о обавези и начину прикупљања, обраде и достављања података о стању и структури пласмана, потраживања и обавеза банака*, обухватају следеће кредитне у динарима и у страниј валути: опозиви, по трансакционим рачунима, *overnight*, потрошачки, за ликвидности и обртна средства, извозни, инвестициони, стамбени, готовински, за плаћање увоза робе и услуга из иностранства, за куповину непокретности у земљи физичком лицу и остали кредити.

активности, и поред чињенице да је, у складу са *Одлуком о рачуноводственом отпису билансне активе банака*, извршен пренос проблематичних кредита који су у потпуности обезвређени у ванбилансну евиденцију банке.

Повећање кредитне активности на бруто нивоу најизраженије је у сектору привредних друштава, за 31,0 милијарди динара (или за 3,5% више него на крају претходног тромесечја), као и код становништва, за 11,2 милијарде динара (или за 1,4% више него у претходном тромесечју). Повећање кредита датих привредним друштвима забележено је код кредита индексираних девизном клаузулом и кредита у иностраној валути (за 34,1 милијарду динара), и то у виду кредита за ликвидност и обртна средства, и кредита за плаћање увоза. Номинално смањење кредитне активности на бруто нивоу забележено је у сектору предузетника, јавног сектора, страних лица и код осталих комитената. У односу на крај претходног тромесечја, нефинансијски сектор у стечају има за 18,9 милијарди динара, или 31,1%, мање бруто кредита. Са учешћем од 45,0% и 39,0% у укупним бруто кредитима, сектори привредних друштава и становништва и даље су најзаступљенији.

Табела 3.3. Промена нивоа бруто кредита
(у млн RSD, у %)

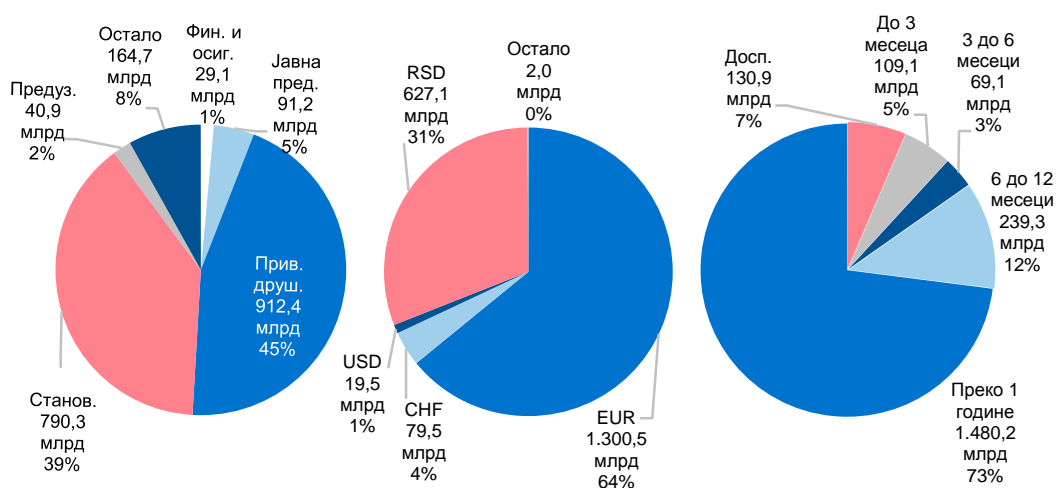
	Износ	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 9. 2017.	30. 6. 2017.	31. 12. 2016.	30. 6. 2017.
Сектор финансија и осигурања	29.112	3.612	4.455	14,2%	18,1%
Јавни сектор	29.751	-936	-1.053	-3,1%	-3,4%
Јавна предузећа	91.179	490	-12.586	0,5%	-12,1%
Становништво	790.302	11.238	49.647	1,4%	6,7%
Привредна друштва	912.387	30.958	31.010	3,5%	3,5%
Страна лица и стране банке	30.327	-993	2.283	-3,2%	8,1%
Остали сектори	145.589	-19.871	-17.923	-12,0%	-11,0%
Укупни кредити	2.028.647	24.498	55.832	1,2%	2,8%

Извор: Народна банка Србије.

Валутна структура кредита банкарског сектора Србије и даље је претежно девизно индексирана. На крају трећег тромесечја 2017. године, удео девизних и девизно индексираних кредита износио је 69,1%. Доминантна валута индексације кредита у банкама у Србији јесте евро, са уделом од 64,1% (или 92,8% у укупним бруто девизним и девизно индексираним кредитима). Следе кредити у швајцарским францима и америчким доларима, са уделима од 3,9% (5,7% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита) и 1,0% (1,4% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита), респективно, што је, поред номиналног, и релативно смањење бруто кредита у швајцарским францима и америчким доларима у односу на јун 2017. године.

На крају трећег тромесечја 2017. године, на динарски портфолио односило се 30,9% укупних бруто кредита, што је незнатно мање и поред повећања динарских готовинских кредита (за 13,9 милијарди динара). Готовински кредити дуже време константно расту, тако да су на крају трећег тромесечја 2017. године у укупним кредитима учествовали са 16,4%, при чему су динарски готовински кредити чинили 97,0% свих готовинских кредита. Од кредита пласираних с девизном клаузулом, једино су порасли кредити за ликвидност и обртна средства (за 15,6 милијарди динара) и остали кредити (за 7,3 милијарде динара), док су остале врсте кредита смањене (највише су смањени стамбени кредити, за 3,1 милијарду динара). То што је динар за 1,2% јачи него у другом тромесечју пресудно је допринело томе да се кредитна активност у сегменту стамбених кредита смањи. Искључивањем ефекта промене девизног курса, стамбени кредити одобрени с девизном клаузулом на крају трећег тромесечја били би за 0,4% већи него у претходном тромесечју.

Графикон 3.3. Структура бруто кредита банкарског сектора (у млрд RSD) (30. септембар 2017)

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано по преосталој рочности, структура бруто кредита није знатније промењена: удео краткорочних и дугорочних бруто кредита је повећан (са 18,8% и 71,6% на 19,3% и 73,0% респективно), доспели кредити су смањени са 8,0% на 6,4%, а учешће кредита по виђењу је скоро непромењено (са 1,6% на 1,3%).

3.4. Проблематични кредити

Праћење нивоа и тренда проблематичних кредита (*NPL*) од велике је важности за препознавање могућих проблема у наплати потраживања и праћење

кредитног ризика, будући да ови кредити и с њима повезани показатељи представљају показатеље погоршања квалитета кредитног портфолија банкарског сектора. Такође, додатна анализа проблематичних кредита у односу на извршене исправке њихове вредности, регулаторна резервисања и капитал даје увид у могућности банкарског сектора да апсорбује губитке који настају као последица проблематичних кредита.

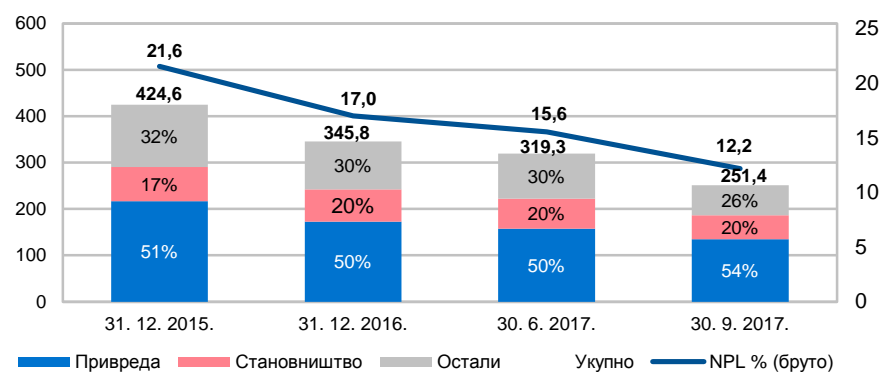
У складу с методологијом коју примењује Народна банка Србије, под проблематичне кредите се подразумева стање укупног преосталог дуга сваког појединачног кредита (укључујући и износ доцње):

- по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
- по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је одложено њено плаћање;
- по основу кога дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.

Бруто проблематични кредити (бруто NPL)

Укупни бруто проблематични кредити банкарског сектора током трећег тромесечја 2017. године смањени су за 67,9 милијарди динара и на крају септембра износили су 251,4 милијарде динара. Смањење бруто проблематичних кредита⁸ по основу отписа износило је 56,9 милијарди динара, а по основу уступања потраживања 4,6 милијарди динара. Рекордно смањење укупних бруто проблематичних кредита банкарског сектора директна је последица примене *Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе*, што је утицало на то да се

Графикон 3.4.1. Бруто проблематични кредити (NPL)
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

⁸ Обрачунато на основу података из извештаја NPL 3 које банке достављају Народној банци Србије.

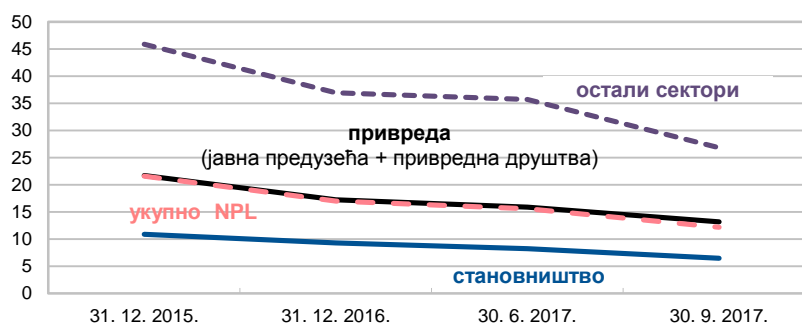
само у септембру 2017. године по основу директног отписа смањи износ проблематичних кредита за 53,6 милијарди динара.

Пад бруто проблематичних кредита за 21,3%, уз незнатни раст укупних кредита за 0,5%, условио је пад показатеља учешћа проблематичних кредита у укупним бруто кредитима за 3,4 процентна поена у односу на крај претходног тромесечја, на ниво од 12,2%.

Посматрано по секторима, и даље се највећи део бруто проблематичних кредита односи на привредна друштва (124,3 милијарде динара на крају септембра 2017. године), при номиналном износу нижем за 18,6 милијарди динара (13,0%) и учешћу у укупним проблематичним кредитима, које је повећано са 44,8% на 49,4%. Проблематични кредити сектора *Нефинансијска правна лица у стечају* износе 47,9 милијарди динара (74,0 милијарди динара на крају јуна 2017. године), при чему је учешће смањено са 23,2% на 19,1%.

Код сектора становништва, бруто проблематични кредити износе 51,4 милијарде динара, што чини 20,4% укупних бруто проблематичних кредита, при непромењеној висини учешћа.

Графикон 3.4.2. Показатељ бруто *NPL* кључних сектора (у %)

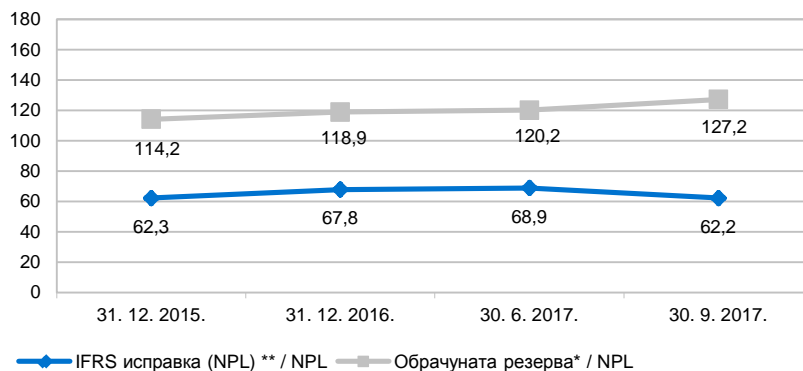

Извор: Народна банка Србије.

Покриће проблематичних кредита

На крају трећег тромесечја 2017. године, покриће укупних бруто проблематичних кредита, обрачунатим резервом за процењене губитке по билансним ставкама, износило је 127,2%, док је покриће припадајућом исправком вредности, упркос високом износу отписа, и даље на нивоу од преко 60% (62,2%).

Графикон 3.4.3. Покриће проблематичних кредита
(у %)

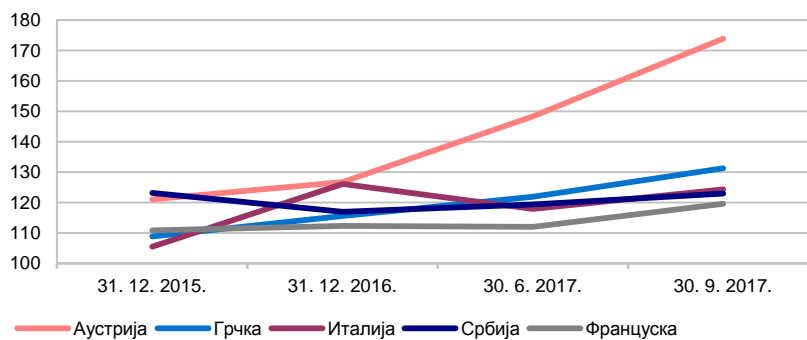

* Обрачуната резерва за процењене губитке по билансним потраживањима (тзв. *Loan loss reserve*);
** Исправка вредности проблематичних кредита;

Извор: Народна банка Србије.

И овог тромесечја подаци указују на то да је покривеност бруто проблематичних кредита константно на високом нивоу.

Графикон 3.4.4. Покриће* проблематичних кредита по земљама порекла власништва банака у Србији
(у %)

* Обрачунатом резервом за билансну изложеност .

Извор: Народна банка Србије.

Проблематични кредити привредним друштвима

На крају трећег тромесечја 2017. године, бруто проблематични кредити привредним друштвима износе 124,3 милијарде динара и мањи су за 18,6 милијарди динара (за 13,0%) него на крају претходног тромесечја, претежно услед: отписа (12,8 милијарди динара), наплате (4,4 милијарде динара), уступања (2,4 милијарде динара) и секторске прерасподеле (3,5 милијарди динара).⁹

Табела 3.4.1. Промене нивоа бруто проблематичних кредита привредних друштава по кључним привредним гранама
(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2017.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2017.	31. 12. 2016.	30. 6. 2017.	31. 12. 2016.
Прерађивачка индустрија	51.601	-6.237	-9.038	-10,8%	-14,9%
Трговина	28.141	-5.556	-10.010	-16,5%	-26,2%
Грађевинарство	17.051	-3.020	-7.443	-15,0%	-30,4%
Образовање и пословање некретнинама	16.777	-2.885	-4.560	-14,7%	-21,4%
Пољопривреда	2.983	-176	-1.083	-5,6%	-26,6%
Саобраћај, хотели/ресторани, комуник.	7.395	-738	-1.217	-9,1%	-14,1%

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано по привредним гранама, у укупним проблематичним кредитима привредних друштава и даље највећи удео имају прерађивачка индустрија (удео од 41,5%, уз бруто *NPL* показатељ од 17,5%), трговина (удео од 22,6%, уз бруто *NPL* показатељ од 9,3%) и грађевинарство (удео од 13,7%, уз бруто *NPL* показатељ од 21,2%). Овог тромесечја, код свих грана смањено је *NPL* показатељ. Најзначајније смањење је код: пословања некретнинама, грађевинарства и трговине (за 6,9 процентних поена, 2,9 процентних поена и 2,4 процентна поена, респективно).

Табела 3.4.2. Показатељ бруто *NPL*-а за привредна друштва по гранама
(у %)

	30. 9. 2017.	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)	
		30. 6. 2017.	31. 12. 2016.
Грађевинарство	21,2%	-2,9	-9,0
Пословање некретнинама и образовање	17,1%	-6,9	-9,3
Прерађивачка индустрија	17,5%	-1,8	-2,6
Трговина	9,3%	-2,4	-3,9
Пољопривреда	4,2%	-0,4	-1,5
Саобраћај	10,7%	-1,4	-3,0

Извор: Народна банка Србије.

⁹ Обрачунато на основу података из извештаја *NPL 3*, које банке достављају Народној банци Србије.

Графикон 3.4.5. Структура проблематичних кредита привредних друштава (30. септембар 2017)

Проблематични кредити физичким лицима¹⁰

Учешће бруто проблематичних кредита физичких лица испод је просека укупног портфолија, и на крају трећег тромесечја 2017. године износи 7,1%, што је за 1,8 процентних поена ниже него на крају претходног тромесечја.

Проблематични кредити физичким лицима на крају трећег тромесечја 2017. године износили су 63,0 милијарди динара и смањени су за 19,5% у односу на крај претходног тромесечја. Смањење су забележиле све врсте кредита, а највише потрошачки кредити, за 32,4%.

Табела 3.4.3. Промене нивоа бруто проблематичних кредита физичким лицима по наменама (у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2017.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2017.	31. 12. 2016.	30. 6. 2017.	31. 12. 2016.
Стамбени кредити	23.935	-4.955	-7.156	-17,2%	-23,0%
Готовински кредити	15.657	-4.637	-5.473	-22,8%	-25,9%
Кредитне картице	3.503	-862	-966	-19,7%	-21,6%
Минусни салдо по тек. рачунима	3.203	-484	-812	-13,1%	-20,2%
Потрошачки кредити	1.788	-858	-2.093	-32,4%	-53,9%
Остало	14.906	-3.461	-4.200	-18,8%	-22,0%
Укупно	62.993	-15.257	-20.700	-19,5%	-24,7%

Извор: Народна банка Србије

¹⁰ Становништву, предузетницима, приватним домаћинствима са запосленим лицима и регистрованим пољопривредним произвођачима.

Категорија кредита за стамбену изградњу има доминантан удео, и у кредитној активности према физичким лицима, у којој учествује са 39,8%, и у износу бруто *NPL* који се односе на ова лица (38,0%). Следећи по значају су готовински кредити, са учешћем од 37,5% у укупним кредитима физичким лицима и 24,9% у укупним *NPL* ових лица.

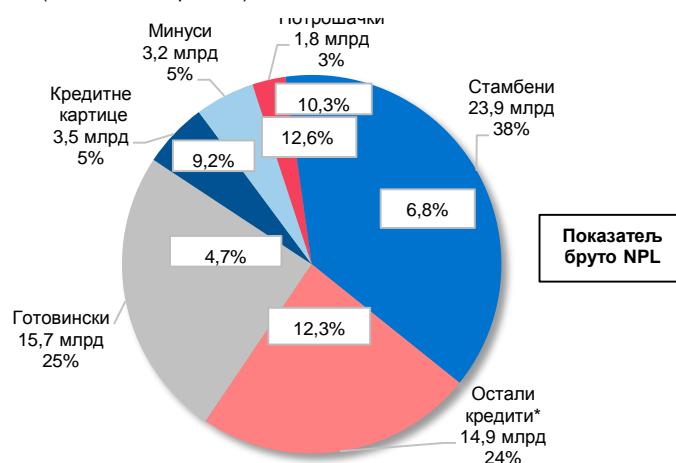
Табела 3.4.4. Показатељ *NPL*-а за физичка лица по намени (у %)

	30. 9. 2017.	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)	
		30. 6. 2017.	31. 12. 2016.
Стамбена изградња	6,8%	-1,3	-1,9
Готовински кредити	4,7%	-1,7	-2,8
Кредитне картице	9,2%	-3,2	-3,3
Минусни салдо по текућим рачунима	12,6%	-2,0	-3,6
Потрошачки кредити	10,3%	-5,1	-11,4

Извор: Народна банка Србије.

Највиши бруто *NPL* показатељ физичких лица на крају септембра 2017. године (12,6%) забележен је у категорији „минуси” по текућим рачунима (чије је учешће у укупним кредитима датим физичким лицима 2,8%, а у укупном *NPL* тих лица 5,1%). Следе потрошачки кредити с показатељем 10,3% (чије је учешће у укупним кредитима датим физичким лицима 1,9%, а у укупном *NPL* тих лица 2,8%), кредитне картице – са 9,2% (4,3% кредита, 5,6% *NPL*), готовински – са 4,7%, док је код стамбених кредита, као најзначајније категорије, овај показатељ 6,8%. Забележен је пад бруто *NPL* показатеља код свих намена кредита пласираних физичким лицима.

Графикон 3.4.6. Структура проблематичних кредита физичким лицима (30. септембар 2017)

* Остали кредити - пољопривредна делатност, обављање других делатности, кредити за куповину аутомобила и остали кредити физичким лицима.

Извор: Народна банка Србије.

4. Пасива банкарског сектора

4.1. Структура извора средстава

Примарни извор финансирања банака у Србији чине примљени депозити¹¹, са учешћем у укупној пасиви од 69,4%. Сопствени извори финансирања на крају трећег тромесечја 2017. године учествују у пасиви са 20,1%, док примљени кредити чине 7,1% пасиве.

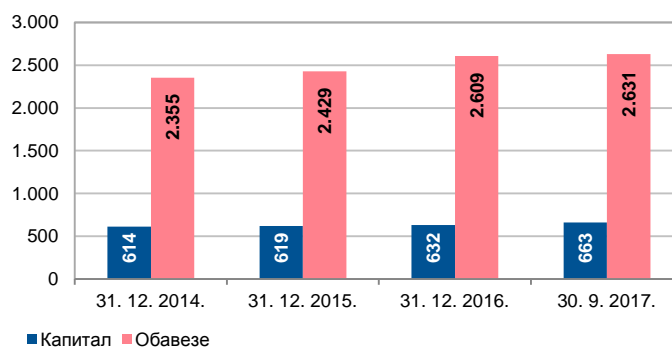
Табела 4.1. Промена кључних позиција пасиве банкарског сектора (у млн RSD, у %)

	Износ	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 9. 2017.	30. 6. 2017.	31. 12. 2016.	30. 6. 2017.
Депозити и остале обавезе	2.527.507	50.727	14.283	2,0%	0,6%
<i>према банкама, ДФО и централној банци</i>	345.460	45.053	34.216	15,0%	11,0%
<i>према другим комитентима</i>	2.182.048	5.674	-19.933	0,3%	-0,9%
средства	123	0	0	0,0%	0,0%
Субординиране обавезе	43.186	-465	-2.385	-1,1%	-5,2%
Резервисања	10.076	-283	-1.685	-2,7%	-14,3%
Акцијски и остали капитал	400.911	-3.906	-602	-1,0%	-0,2%
Добитак	97.142	10.682	18.040	12,4%	22,8%
Губитак	30.664	-519	-13.386	-1,7%	-30,4%
Резерве и нереализовани губици	195.357	322	-565	0,2%	-0,3%
Остало	49.662	15.020	11.323	43,4%	29,5%
Укупна пасива банкарског сектора	3.293.300	72.617	51.796	2,3%	1,6%

Извор: Народна банка Србије.

Укупне обавезе банкарског сектора веће су за 65,0 милијарди динара (за 2,5%) него на крају претходног тромесечја. Повећање нивоа обавеза углавном је резултат пораста категорије *Депозити и остале обавезе према банкама*, за 45,1 милијарду динара (за 15,0%).

Графикон 4.1. Капитал и обавезе банкарског сектора (у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

¹¹ Укључују трансакционе и остале депозите, као део категорија *Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци* и *Депозити према другим комитентима*.

У току трећег тромесечја 2017. године, укупан капитал банкарског сектора је повећан, за 7,6 милијарди динара (за 1,2%), док је његово учешће у укупној билансној пасиви незнатно смањено (са 20,3% на 20,1%). Ово номинално повећање капитала последица је повећане профитабилности банкарског сектора. Исказана добит текућег периода, као једна од ставки капитала, већа је за 19,3 милијарде динара него у претходном тромесечју. Акционарски капитал је смањен за 3,9 милијарди динара, као резултат поништења акција у поступку припајања (4,1 милијарда динара), с једне стране, и нове емисије акција (0,2 милијарде динара), с друге стране.

У погледу валутне структуре, током трећег тромесечја 2017. године повећао се удео динарских извора финансирања (укључујући капитал), са 43,3% на 43,8%. Код девизног дела пасиве, константно доминантна валута је евро, који чини 90,7% укупних девизних обавеза, док остатак углавном чине обавезе у америчким доларима (5,3%) и швајцарским францима (3,2%).

4.2. Депозити

Укупни примљени депозити банака на крају трећег тромесечја 2017. године износе 2.286,0 милијарди динара, што представља повећање за 60,9 милијарди динара (2,7%) у односу на крај претходног тромесечја. На наведено повећање у највећој мери је утицао пораст депозита добијених од страних банака (за 52,0 милијарди динара), као и повећање трансакционих депозита привредних друштава (за 20,6 милијарди динара).

На крају трећег тромесечја 2017. године, динарски депозити су повећани за 27,0 милијарди динара, док су девизни и девизно индексирани депозити номинално повећани за 33,9 милијарди динара. И поред номиналног пораста, учешће девизних и девизно индексираних депозита у укупним депозитима благо је смањено, са 69,5% на 69,1%. Доминантна валута је евро, са уделом у укупним девизним и девизно индексираним депозитима од 90,0%. Остатак девизних и девизно индексираних депозита већином се односи на депозите у америчким доларима (6,0%) и швајцарским францима (3,1%).

Краткорочно депонована средства¹² чине већински део примљених депозита банака у Србији. Преко половине свих депозита банкарског сектора јесу депозити по виђењу (60,7%), следе депозити с преосталом рочношћу до једне године, са учешћем од 31,7%, док депозити с преосталом рочношћу преко годину дана учествују са свега 7,6% у укупним депозитима. У односу на претходно тромесечје, повећано је учешће код дугорочних депозита (0,7 процентних поена) услед повећања дугорочних девизних депозита примљених од матичних банака.

¹² По преосталој рочности.

Када се структура депозита посматра по иницијалној (уговореној) рочности и даље су доминантна категорија депозити по виђењу (60,4%), потом депозити уговорени до једне године, који чине 27,5%, а 12,1% свих депозита уговорено је на рок дужи од годину дана.

У поређењу са стањем на крају претходног тромесечја, укупна штедња становништва¹³ је смањена за 13,0 милијарди динара (1,7%) и на крају трећег тромесечја 2017. године износи 749,5 милијарди динара. Поменути пад није резултат повлачења штедних улога, већ је једним делом последица доспећа штедње и преласка на рачуне трансакционих девизних депозита (који су у посматраном периоду порасли за 12,2 милијарде динара), а делом и услед апрецијације динара за 1,2% у трећем тромесечју 2017. године. Девизна штедња представља доминантну категорију у укупним штедним депозитима становништва, са уделом од 94,2%, док је на крају септембра 2017. године удео динарске штедње 5,8%. У односу на претходно тромесечје, динарска штедња је опала за 2,4 милијарде динара, док је девизна штедња смањена за 10,6 милијарди динара.

Табела 4.2. **Промене нивоа депозита**
(у млн RSD, у %)

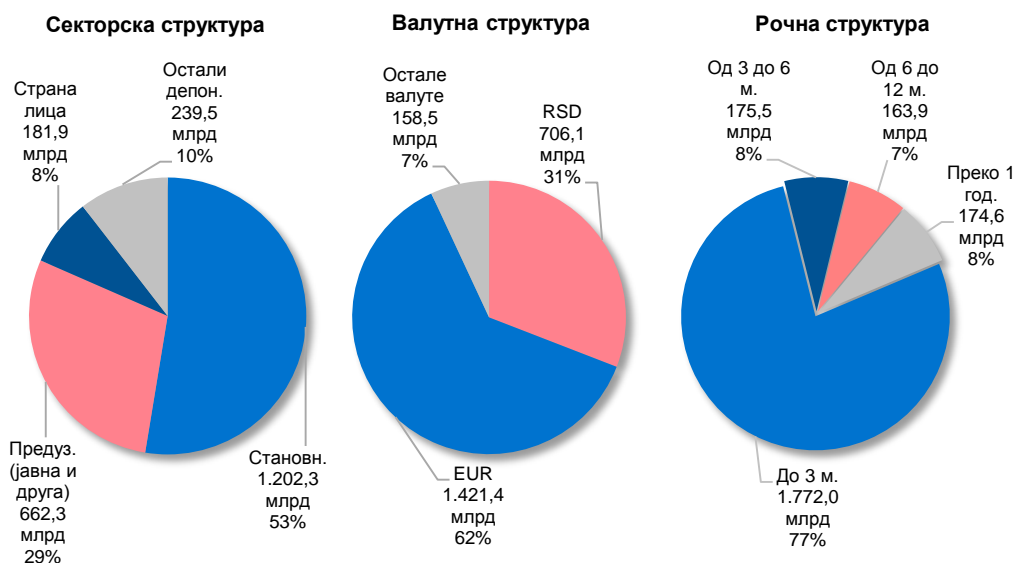
	Износ 30. 9. 2017.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2017.	31. 12. 2016.	30. 6. 2017.	31. 12. 2016.
Сектор финансија и осигурања	60.673	-169	-1.170	-0,3%	-1,9%
Јавни сектор	31.528	-6.078	-8.416	-16,2%	-21,1%
Јавна предузећа	128.982	1.391	-9.289	1,1%	-6,7%
Становништво	1.202.298	-3.760	-7.486	-0,3%	-0,6%
Привредна друштва	533.367	21.887	18.359	4,3%	3,6%
Страна лица и стране банке	181.913	46.366	35.181	34,2%	24,0%
Остали сектори	147.232	1.256	6.427	0,9%	4,6%
Укупни депозити	2.285.993	60.893	33.606	2,7%	1,5%

Извор: Народна банка Србије.

Укупни депозити становништва у иностраној валути на крају трећег тромесечја 2017. године износе 1.058,8 милијарди динара, што представља пораст од 0,2% у односу на крај претходног тромесечја. Чине их претежно штедни депозити (66,7%).

¹³ Рачуни 402 и 502 из Контног оквира, Сектор 6 (домаћа физичка лица и страна физичка лица – резиденти).

Графикон 4.2. Структура депозита банкарског сектора Србије (30. септембар 2017)

Извор: Народна банка Србије.

4.3. Укупно кредитно задужење банака

Стање укупног кредитног задужења банкарског сектора на крају трећег тромесечја 2017. године износило је 234,8 милијарди динара, што је 10,5 милијарди динара мање него у претходном тромесечју (4,3%).

Табела 4.3. Промена нивоа кредитног задужења банака (у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2017.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2017.	31. 12. 2016.	30. 6. 2017.	31. 12. 2016.
„Overnight“	43.672	-7.506	-6.811	-14,7%	-13,5%
Примљени кредити	181.507	53	-10.311	0,0%	-5,4%
Остале финансијске обавезе	9.585	-3.084	-1.632	-24,3%	-14,5%
Укупни узети кредити	234.765	-10.536	-18.754	-4,3%	-7,4%

Извор: Народна банка Србије.

Највећу појединачну ставку у укупном кредитном задужењу представљају примљени кредити (доминантно од матица и међународних финансијских институција), са уделом од 77,3% (на крају претходног тромесечја: 74,0%) и непромењеним износом. Обавезе по *overnight* кредитима са 18,6% (на крају претходног тромесечја: 20,8%) смањене су за 7,5 милијарди динара, док остале

финансијске обавезе чине 4,1% (на крају претходног тромесечја: 5,2%) и мање су за 3,1 милијарду динара.

Код банака у већинском власништву страних лица налази се 93,1% укупног кредитног задужења банкарског сектора, 89,7% *overnight* кредита, 94,0% примљених кредита и 91,4% осталих финансијских обавеза.

Преовлађујућа валута задужења је евро, која са 205,0 милијарди динара (крај претходног тромесечја: 213,6 милијарди динара) чини 87,3% укупног кредитног задужења. Обавезе у динарима износе 25,1 милијарду динара (крај претходног тромесечја: 23,9 милијарди динара) и чине 10,7% укупног кредитног задужења, док банке у швајцарским францима дугују 2,8 милијарди динара (крај претходног тромесечја: 5,9 милијарди динара), што је 1,2% укупног кредитног задужења.

4.4. Обавезе према иностранству

На крају трећег тромесечја 2017. године, укупан дуг банака према иностранству по кредитним пословима био је на нивоу од 150,6 милијарди динара и мањи је за 7,2 милијарде динара (4,5%) него у претходном тромесечју. Задужења су се повећала код највеће ставке – *Обавезе по примљеним кредитима* (са учешћем од 90,3%), за 1,7 милијарди динара, док су *overnight* кредити смањени за 9,0 милијарди динара. Задржан је висок степен концентрације у овом сегменту, јер се од 14 банака које имају примљене кредите из иностранства шест банака издваја са 85,5% целокупног износа тог задужења. Такође, *overnight* кредити узети из иностранства евидентирани су код четири банке, при чему једна банка доминантно учествује у овој категорији са 87,6%.

Дугорочни кредити доминирају у рочној структури задужења у иностранству, са учешћем од 79,6% (на крају претходног тромесечја: 75,1%).

Табела 4.4. Промена нивоа кредитног задужења банака у иностранству
(у млн RSD, у %)

	Износ 30. 9. 2017.	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 6. 2017.	31. 12. 2016.	30. 6. 2017.	31. 12. 2016.
„Overnight“	12.802	-8.991	-4.534	-41,3%	-26,2%
Примљени кредити	136.074	1.744	769	1,3%	0,6%
Остале финансијске обавезе	1.773	80	293	4,8%	19,8%
Укупни узети кредити	150.649	-7.166	-3.472	-4,5%	-2,3%

Извор: Народна банка Србије.

У односу на претходно тромесечје, валутна структура кредитног задужења у иностранству опет је благо померена у корист евра – 97,2% кредитног задужења у иностранству је у еврима (на крају претходног тромесечја: 95,7%). Задужење у швајцарским францима има мањи удео – 1,8% (задужење у швајцарским францима је крајем 2014. и 2015. године прелазило 10%; претходног тромесечја је износило 3,6%).

4.5. Субординиране обавезе

Укупне субординиране обавезе банака у Србији су на крају трећег тромесечја 2017. године износиле 42,9 милијарди динара, што је за 0,7 милијарди динара (1,6%) мање него на крају претходног тромесечја. Субординиране обавезе су наставиле тренд смањења и у трећем тромесечју, учествујући у укупном смањењу субординираних обавеза са 5,7% током девет месеци 2017. године.

Укупне субординиране обавезе су следеће: према страним банкама – 59,2%, страним правним лицима – 18,3%, међународним финансијским институцијама – 13,9%, од домаћих банака – 7,5%, и 1,1% од привредних друштава.

Задужење банкарског сектора у еврима је повећано на 83,0% задужења, обавезе у швајцарским францима су смањене на 15,6%; 1,1% су чиниле обавезе у динарима, док је преостала 0,3% у осталим валутама.

Присутна је висока концентрација обавеза. Наиме, од укупно 16 банака које имају ове обавезе издвајају се две банке по висини субординираних обавеза, са 34,8% свих субординираних обавеза банкарског сектора, тј. првих пет банака обухватају преко 60% укупног износа субординираних обавеза.

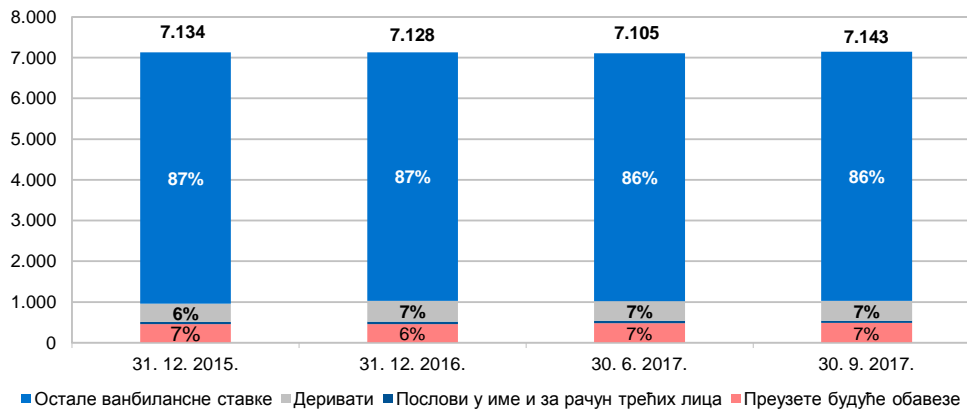
Имајући у виду регулаторна ограничења за укључивање субординираних обавеза у допунски односно регулаторни капитал, од укупних субординираних обавеза банке у допунски капитал могло је да се укључи свега 47,6% укупног износа.

5. Ванбилансне ставке

На крају трећег тромесечја 2017. године, укупне ванбилансне ставке на нивоу банкарског сектора износе 7.143,4 милијарде динара и њихов ниво је незнатно повећан у односу на крај претходног тромесечја (за 0,5%), првенствено по основу повећања у сегменту *Друга ванбилансна актива* (за 30,1 милијарду динара) и *Преузете неопозиве обавезе за неповучене кредите и пласмане* (за 15,6 милијарди динара). У оквиру највеће ставке, *Друга ванбилансна актива* (са уделом од 81,1%), највећи раст је забележен код *Остале ванбилансне активе*, за 71,8 милијарди динара, јер су банке у складу са *Одлуком о рачуноводственом*

отпису билансне активе биле у обавези да изврше пренос билансне активе ниског степена наплативости у ванбилансну евиденцију. Остале значајније ванбилансне ставке су: *Деривати*, са 6,8%, и *Дате гаранције и друга јемства*, са 4,0%.

Графикон 5.1. **Ванбилансне ставке**
(у млрд RSD, у %)

Извор: Народна банка Србије.

Ванбилансне позиције и даље остају највише концентрисан сегмент пословања банака у Србији, с обзиром на то да је на крају посматраног периода банка с највећим износом ванбилансних ставки учествовала са 24,3% у укупним ванбилансним ставкама банкарског сектора и да су вредности Херфиндал–Хиршмановог индекса за све врсте ванбилансних ставки и за укупне ванбилансне ставке изнад 1.000 индексних поена (1.070).

И даље се највећи део свих ванбилансних ставки (89,0%) односи на неризичне позиције, и то: примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, кастоди послове и осталу ванбилансну активу.

Део ванбилансних ставки који се класификује (односно који се сматра ризичним) на крају трећег тромесечја 2017. године износио је 788,5 милијарди динара (повећање за 24,3 милијарде динара, односно 3,2%).

На крају трећег тромесечја 2017. године, преузете будуће обавезе¹⁴ износиле су 483,7 милијарди динара (повећање за 2,0 милијарди динара односно 0,4% у односу на крај претходног тромесечја) и чиниле су 6,8% укупних ванбилансних ставки (непромењено у односу на стање из претходног тромесечја).

¹⁴ Дате гаранције и друга јемства, преузете неопозиве обавезе за неповучене кредите и пласмане и остале преузете неопозиве обавезе.

Табела 5.1. Промене нивоа ванбилансних позиција банкарског сектора Србије
(у млн RSD, у %)

	Износ	Промена у односу на претходне периоде			
		Номинална		Релативна	
		30. 9. 2017.	30. 6. 2017.	31. 12. 2016.	30. 6. 2017.
Дате гаранције и друга јемства	284.579	538	14.561	0,2%	5,4%
Потраживања по дериватима	486.138	4.030	-22.180	0,8%	-4,4%
Преузете и остале неопозиве обавезе	199.092	1.417	10.039	0,7%	5,3%
Хартије од вредности примљене у залог	191.367	2.599	9.796	1,4%	5,4%
Јемства за обавезе	96.029	2.310	3.208	2,5%	3,5%
Друга ванбилансна актива	5.794.232	30.087	-19.628	0,5%	-0,3%
Остало	91.921	-2.567	19.101	-2,7%	26,2%
Укупна ванбилансна актива	7.143.359	38.414	14.898	0,5%	0,2%

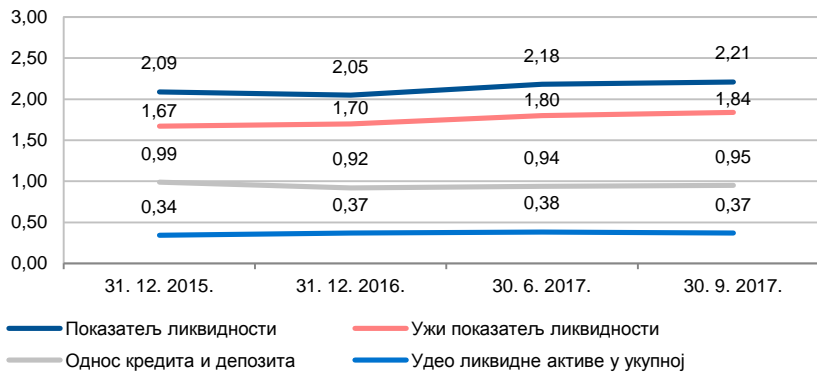
Извор: Народна банка Србије.

6. Ликвидност банака

Банкарски сектор Србије располаже значајним вишковима ликвидних средстава у дужем временском периоду, ако се имају у виду референтне вредности показатеља ликвидности. Просечан месечни показатељ ликвидности банака на крају трећег тромесечја 2017. године износи 2,21 и знатно је изнад регулаторног минимума од 1,0. Ужи показатељ ликвидности на нивоу банкарског сектора износи 1,84 (прописани минимум је 0,7). Учешће ликвидне aktive у укупној билансној активи банкарског сектора стабилно је, достижући 37,0% на крају трећег тромесечја 2017. године.

На крају трећег тромесечја 2017. године, стање пласмана банака по репо трансакцијама с Народном банком Србије повећано је у односу на јун 2017. године, са 68,5 милијарди динара на 75,0 милијарди динара, уз смањен број банака које су пласирале средства у репо трансакције (са 19 на 15 банака). Укупан износ државних хартија од вредности на крају септембра 2017. године је 613,3 милијарде динара, односно 3,2% мање него у претходном тромесечју. Забележено смањење делом је последица побољшане фискалне позиције државе, што се одразило на смањено задуживање на примарном тржишту динарских ХоВ, а делом је резултат и апрецијације динара у трећем тромесечју.

Графикон 6.1. Показатељи ликвидности банкарског сектора

Извор: Народна банка Србије.

Ради додатног јачања отпорности банкарског сектора,¹⁵ уведен је показатељ покрића ликвидном активом. Овај показатељ представља однос заштитног слоја ликвидности (који чини висококвалитетна ликвидна актива) и нето одлива ликвидних средстава банке до којих би дошло у наредних 30 дана од дана израчунавања овог показатеља у претпостављеним условима стреса.

Банке су дужне да до 31. децембра 2017. године одржавају овај показатељ на нивоу који није нижи од 80%, а почев од 1. јануара 2018. године на нивоу који није нижи од 100% (прописане минималне вредности исте су као и у Европској унији). На дан 30. септембра 2017. године показатељ покрића ликвидном активом на нивоу банкарског сектора износио је 242,71%.

7. Адекватност капитала

Ради усклађивања с релевантним правним актима Европске уније у области банкарства, као и повећања отпорности банкарског сектора, Народна банка Србије је донела нове прописе, усклађене са захтевима из стандарда Базел III, почев од 30. јуна 2017. године. Прописани минимални показатељ адекватности капитала смањен је са 12% на 8%, а паралелно су уведени заштитни слојеви капитала (заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој капитала за структурни системски ризик, заштитни слој капитала за системски значајне банке). Народна банка Србије је у септембру 2017. године усвојила *Упутство за спровођење појединих одредаба Одлуке о адекватности капитала банке* које се односе на капитал банке. Упутство ће се примењивати од 1. јануара 2021. године, а подразумева новине које се тичу ближих услова за укључивање одређених елемената у обрачун капитала и

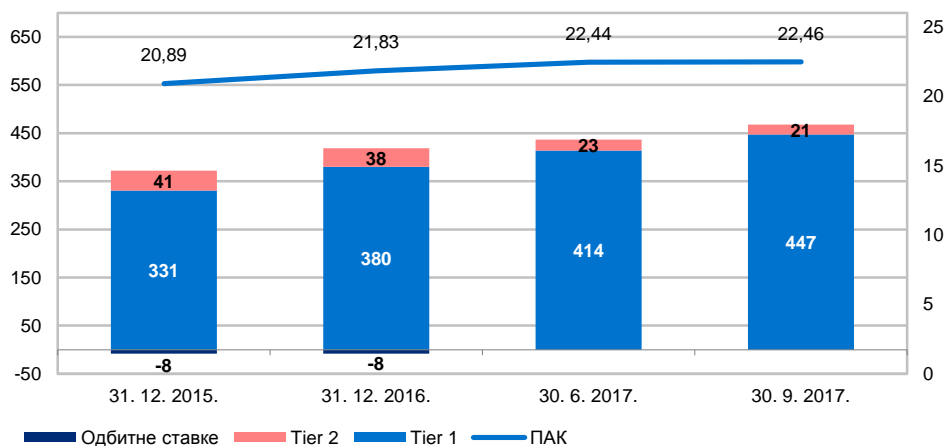
¹⁵ Одлука о управљању ризиком ликвидности усвојена је децембра 2016. године у оквиру реализације Стратегије за увођење стандарда „Базел III“ у Републици Србији.

ближег уређивања начина израчунавања одбитних ставки од капитала, укључујући и израчунавање одређених регулаторних прилагођавања.

Банкарски сектор Србије је адекватно капитализован, и са аспекта оствареног нивоа показатеља адекватности капитала, и у погледу структуре регулаторног капитала. На крају септембра 2017. године, просечна вредност показатеља адекватности капитала на нивоу банкарског сектора Србије износи 22,46% (јун 2017. године: 22,44%). Остварена капитална адекватност значајно је изнад прописаног минимума од стране Народне банке Србије (8%).

На крају септембра 2017. године, просечна вредност показатеља адекватности основног капитала на нивоу банкарског сектора Србије износи 21,46% (јун 2017. године: 21,27%), а показатеља адекватности основног акцијског капитала 21,39% (јун 2017. године: 21,19%).

Графикон 7.1. **Регулаторни капитал и ПАК***
(у млрд RSD, ПАК у %)

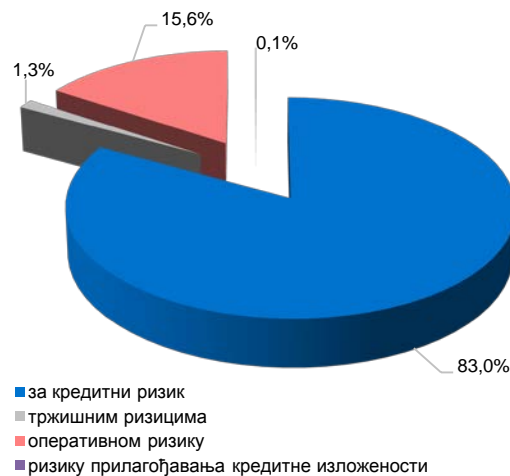

* ПАК = Регулаторни показатељ адекватности капитала

Извор: Народна банка Србије.

Услед уједначених стопа раста регулаторног капитала и укупне ризичне активе у односу на претходно тромесечје (по 7,1%), показатељ адекватности капитала у трећем тромесечју незнатно је повећан, за 0,02 процентна поена. Пораст ризичне активе за 137,2 милијарде динара последица је повећања ризичне активе по основу изложености кредитном ризику за 131,4 милијарде динара (првенствено у делу изложености према привредним друштвима и физичким лицима). Истовремено, ризиком пондерисане изложености за оперативни ризик непромењене су, и износе 325,6 милијарди динара. Ризична актива по основу изложености тржишним ризицима повећана је за 6,1 милијарду динара, и то првенствено код изложености девизном ризику.

Графикон 7.2. Ризична актива по основу изложености
(у %)
(30. септембар 2017)

Извор: Народна банка Србије.

У структури ризичне активе, доминантно учешће има кредитни ризик (83,0%), ако се имају у виду традиционални пословни модели банака ослоњени на кредитирање привреде и становништва. Следи оперативни ризик, са уделом од 15,6%, док је учешће тржишних ризика и ризика прилагођавања кредитне изложености на занемарљиво ниском нивоу, од 1,3% и 0,1%, респективно.

Током целе 2016. године и у 2017. години, регулаторни капитал банкарског сектора исказује тренд умереног повећања. У посматраном тромесечју забележен је пораст за 7,1% (у апсолутном износу: 31,2 милијарде динара), док је за девет месеци 2017. године забележена стопа раста од 13,9%. Регулаторни капитал банкарског сектора на крају трећег тромесечја 2017. године износио је 467,5 милијарди динара.

Структуру регулаторног капитала чине: основни капитал (*Tier 1*), као најквалитетнији део регулаторног капитала, са учешћем од 95,6%, и допунски капитал (*Tier 2*), са уделом од 4,4%.

Основни капитал банкарског сектора¹⁶ је на крају трећег тромесечја 2017. године износио 446,9 милијарди динара, што је за 8,0% (или 33,2 милијарде динара) више него у јуну 2017. године. Највећи позитиван ефекат на ниво основног капитала банака имало је ослобађање 27,2 милијарде динара потребне резерве за процењене губитке по основу кредитног ризика. Уплаћени износ инструмената основног акцијског капитала смањен је за 3,9 милијарди динара као резултанта смањења акцијског капитала за 4,1 милијарду динара услед припајања једне банке другој и докапитализације у износу од 0,2 милијарде

¹⁶ По регулативи Базел III, између осталог, основни и допунски капитал се не умањују за припадајући део одбитних ставки од регулаторног капитала, већ сваки има своје одбитне ставке.

динара евидентирани код једне банке. Допунски капитал банкарског сектора смањен је у односу на крај претходног тромесечја за 2,0 милијарди динара (8,7%) и износи 20,6 милијарди динара, услед смањења субординираних обавеза које се укључују у допунски капитал, за 2,0 милијарди динара. Преференцијалне кумулативне акције су на приближно истом нивоу (2,7 милијарди динара).

Изменама и допунама *Одлуке о извештавању банака*, које су усвојене децембра 2016. године у оквиру реализације Стратегије за увођење Базел III стандарда у Републици Србији, успостављен је регулаторни оквир за праћење висине показатеља леверица у банкама.

Показатељ леверица се, у складу с новим прописима, обрачунава као однос основног капитала и укупног износа изложености банке. Укупна изложеност представља збир билансних и ванбилансних изложености, изложености по основу деривата, као и увећања за ризик друге уговорне стране по основу репо и reverse репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција с дугим роком измирења.

Показатељ леверица на нивоу банкарског сектора је на дан 30. септембра 2017. године износио 10,95%.¹⁷

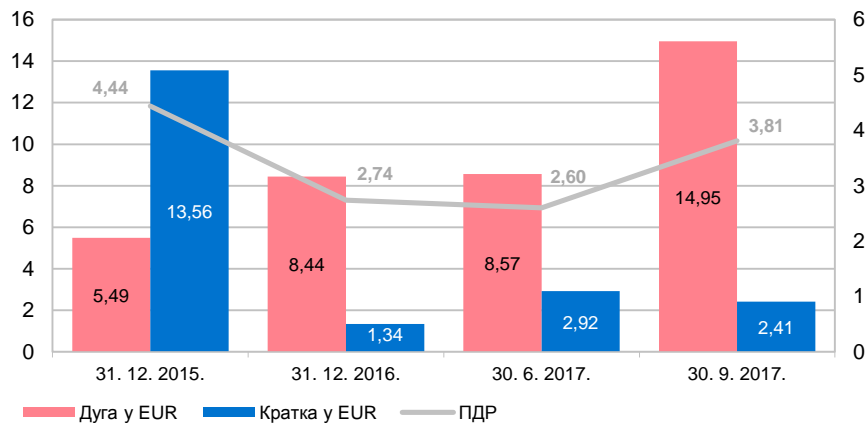
8. Девизни ризик

На крају трећег тромесечја 2017. године, банкарски сектор Србије је исказао дугу отворену девизну позицију у укупном износу од 17,7 милијарди динара (не укључујући позиције у злату). Нето дуга отворена девизна позиција на крају септембра 2017. евидентирана је код 24 банке, док је нето кратка отворена девизна позиција забележена код преосталих шест банака.

Банке у Србији су на дан 30. 9. 2017. године исказивале нето дугу отворену позицију у еврима и америчким доларима (14,95 и 1,81 милијарду динара, респективно), док су у швајцарским францима (0,74 милијарде динара) заузимале нето кратку позицију.

¹⁷ По стандардима Базел III, минимална вредност овог показатеља прописана је на 3%.

Графикон 8.1. Квартални преглед дуге и кратке девизне позиције за EUR и показатељ девизног ризика (у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Показатељ девизног ризика на нивоу целокупног банкарског сектора Србије на крају септембра 2017. године износи 3,81%, осликавајући и овог тромесечја релативно низак ризик у девизном знаку према максимално прописаној вредности показатеља девизног ризика (20% од вредности капитала банака).

У структури дериватних финансијских инструмената, које банке користе у процесу управљања девизним ризиком, највише се примењују валутни форвард (*forward*) и валутни своп (*swap*) термински уговори.

Форвард уговоре банке најчешће закључују с привредним друштвима, омогућавајући им на тај начин редовно сервисирање новчаних обавеза према трећим лицима по уговореном курсу на фиксни датум у будућности. На крају трећег тромесечја 2017. године¹⁸, пословне банке су у валутним форвард уговорима углавном заузимале нето кратку позицију у динарима (43%), док су се у нешто мањој мери банке обавезале на продају евра (33%) и америчког долара (24%) на уговорени датум у будућности.

Доминантан удео у трансакцијама с дериватима у банкарском сектору Србије имају валутни своп уговори. Валутне своп уговоре пословне банке углавном уговарају са страним финансијским институцијама, укључујући и већинске стране власнике, као и остале финансијске институције из матичних банкарских групација. Пословне банке су у своп уговорима највише држале дугу позицију у валутама: евро (81% свих активних своп трансакција) и швајцарски франак (16% активних своп трансакција). Дуга позиција у осталим валутама је износила 3% вредности свих активних своп трансакција, при чему се по 1,5% активних своп трансакција односило на трансакције у америчком долару и трансакције у динарима. Најчешће коришћени валутни пар који се размењује у своп уговорима

¹⁸ Обрачунато на основу података из извештаја *FINDER*, који банке достављају Народној банци Србије.

јесте евро–динар, на који се односи 51% активних своп трансакција; следе валутни пар евро – амерички долар, са уделом од 22%, и валутни пар евро – швајцарски франак, на који се односи 16% уговорених и активних своп трансакција на дан 30. септембра 2017. године.

9. Регулаторне активности Народне банке Србије

У оквиру своје регулаторне надлежности у области контроле пословања банака Народна банка Србије је током трећег тромесечја 2017. године донела следећа подзаконска акта:

У јулу 2017. године Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је *Упутство за утврђивање статуса неизмирења обавеза* („Службени гласник Републике Србије”, број 69/2017), којим је, поступајући у складу са одредбама тачке 93 Одлуке о адекватности капитала банке, ближе прописан начин утврђивања материјално значајног износа, као и случајеви када се сматра да је наступио статус неизмирења обавеза. Прописана правила заснована су на решењима која је у вези са овим питањима понудило Европско тело за банкарство.

У августу 2017. године, Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је *Одлуку о рачуноводственом отпису билансне активе банке* („Службени гласник Републике Србије”, број 77/2017) ради пружања подстицаја банкама да наставе са активностима на решавању проблематичних кредита кроз увођење обавезног пребацивања најлошијег дела проблематичних кредита у ванбилансну евиденцију, чиме би биланси банака били додатно очишћени од лоше активе, што би ослободило ресурсе банака за ново кредитирање, односно даљи раст кредитне и привредне активности у Републици Србији.

У септембру 2017. године, Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је *Упутство за спровођење појединих одредаба Одлуке о адекватности капитала банке које се односе на капитал банке* („Службени гласник Републике Србије”, број 82/2017), ради постизања усклађености с делегираним уредбама Европске уније и стварањем додатне регулаторне претпоставке за испуњење једног од основних циљева стандарда Базел III – повећање отпорности банкарског сектора кроз побољшање квалитета регулаторног капитала банака. Упутством су уведене новине које се тичу ближих услова за укључивање одређених елемената у обрачун капитала и ближе уређивања начина израчунавања ставки одбитних од капитала, укључујући и израчунавање одређених регулаторних прилагођавања.